№ 271 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1912
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 271

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5. Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տելէֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւ բաքանչիւր տողատեղին 20 կօպէկ.

Տպարանի տելէֆոն № 67.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ԱՌԱՋԻԿԱՑ 1913 Թ. ՀԱՄԱՐ

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը 9 ր., 9 ամսվանը 8 ր., 8 ամսվանը 7 ր., 7 և 6 ամսվանը 6 ր., 5 ամսվանը 5 ր., 4 ամսվանը 4 ր., 3 ամսվանը 3 ր., 2 ամսվանը 2 ր. Դեկտեմբերի 1-ից մինչև յունվարի 1-ը 85 կոպ.

Ամերիկայի բաժանորդների տարեկան գինը 6 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները 120 ղրուշ.

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ.

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

ՊՐԷՄԻԱՆԵՐ

«Մշակի» տարեկան այն բաժանորդները, որոնք 1913 թ. համար (սկսած յունվարի 1-ից) միանուագ կամ մաս-մաս վճարած կունենան 10 րուբլի բաժանորդավճարը, կը ստանան ՁՐԻԱԲԱՐ հետևեալ 2 գրքերը.

1) „Մշակ" եւ հայ կեանք", որի մէջ ամփոփված են 1872 թւականից մինչև 1891 թ. «Մշակի» մէջ լոյս տեսած առաջնորդողները, յօդուածները և բանաստեղծութիւնները, որոնք նուիրված են կանանց հարցին ընդհանրապէս և հայ կնոջ ազատագրման գործին մասնաւորապէս։ Գիրքը բաղկացած է 7+294 մեծադիր էջից, տպված լաւ թղթի վրա, Գր. Արծրունու մեծադիր գրաւիչ պատկերով եւ մօզայիկ-նկար շապկով—հայ կնոջ էմբլեմային պատկերով։

2) „Մշակի" քառասնամեակ" Լ. Դանիէլեանի կազմած, 1872—1912 թ.թ., 132 էջ, տպված լաւ թղթի վրա։ Գրքի մէջ ամփոփված են՝ Գր. Արծրունու, Անդր. Արծրունու, Րաֆֆիի, Գ. Սունդուկեանի, Ա. Արփիարեանի, Ց. Տէր-Մարկոսեանի, Ալ. Քալանթարի եւ Հ. Առաքելեանի պատկերները։

«Մշակի» ոչ-բաժանորդների համար առաջին գիրքն արժէ 1 րուբլի, իսկ երկրորդ գիրքը՝ 50 կոպ.։ Ճանապարհածախքը՝ 15—20 կոպ. գրքի վրա։

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

„ՄՇԱԿԻ" ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻՑ

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեան գրասենեակը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ խորին ցաւով յայտնում է հրապարակախօս և հասարակական գործիչ

ԱՒԵՏԻՔ ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ ամսիս 3-ին Ախալխալաքում, և խնդրում է իր անդամներին և հանգուցեալի յիշատակը յարգողներին ներկայ լինել նրա հոգեհանգստին Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում հինգշաբթի, ամսիս 6-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին։

(հ.) 897. 2—2

ԼԵՒՈՆ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

կինը և որդիքը յայտնում են խորին շնորհակալութիւն Ներսիսեան ուսումնարանի տեսչին, ուսուցչական խմբին և աշակերտներին, Ջգրաշէն եկեղեցու ուսումնարանի հոգաբարձութեանը, աւագ ուսուցչին, ուսուցիչներին և աշակերտներին, բոլոր ընկերներին, ազգականներին և ծանօթներին, որոնք յարգեցին հանգուցեալի յիշատակը անձամբ և գրաւոր։

901. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Աւագների Խորհուրդը խնդրում է պ. պ. անդամներին և թեկնածուներին շտապել վերանորոգել իրանց տոմսակները 1913 թ. համար։ Վերանորոգման վերջնական ժամանակամիջոց նշանակված է դեկտեմբերի 14-ը։ Ժամանակին չը վերանորոգողները տուգանք են վճարում 8 րուբլի (§ 15 Ժող. կան.)։ Գրասենեակը բաց է ամեն օր երեկ. ժամը 8—10-ը։

(1, 6, 11, 14) առ. 878. 5—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

հրաւիրում է ցանկացողներին մասնակցել քաղաքային հիմնարկութիւնների համար մատակարարվելիք հետևեալ առարկաների մրցութեանը.

Ա.

1) Բէնզին I տեսակի—250 պուդ, II տեսակի—200 պուդ	450 պուդ
2) Հանքային իւղ	825 »
3) Հանքային ճարպ	140 »
4) Ցիլինդրային իւղ	450 »

Մրցութեան մասնակցելու իրաւունք ունենալու համար պահանջվում է 100 րուբլի գրաւական։

Բ.

5) Անտրացիտ	8000 պուդ
6) Քարածուխ տեղական	2000 »
7) Կօկս	200 »
8) Կսւրի ածուխ	200 »
9) Փայտի ածուխ	2500 »

Գրաւական պահանջվում է 100 րուբլի։

Այն անձերը, որոնք ցանկանում են մասնակցել մրցութեան մէջ, պարտաւոր են մտցնել Ուպրավայի կասսան գրաւական և յայտարարութիւն ներկայացնել փակ ծրարներում՝ հանդերձ գներով՝ Քաղաքային Ուպրավայի I բաժանմունքը դեկտեմբերի 15-ին 1902 թ. մինչև ցերեկվայ ժամը 3-ը։

Մանրամասն տեղեկութիւններ կարելի է ստանալ Քաղաքային Ուպրավայի Մթերային բաժանմունքում ամեն օր՝ առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 3-ը ցերեկվայ։

(ա. օ.) առ. 902. 3—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏ. ԵՒ ՏՆԱՅՆ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 6-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿ. դահլիճում ունենալու է

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Զբաղմունքի առարկաներն են.

1) [illegible]

2) [illegible] Ա. Սրբաստանեան

3) [illegible] Ս. Մելիք-Բաղասեանցի

Նիստին կարող են մասնակցել նաև կողմնակի անձինք։

880. 3—3

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բոլշէվսկայա 13, տելէֆոն 4—21.

Ընդունելութիւն են կանանց և վիրաբուժական հիւանդներ [illegible] պէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդներ (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով։

Ընդունելութիւն կանացի, ՑՆՐԻՆ և ՄԱՆԿԱԿԱՆ հիւանդութիւն ունեցող երթեւեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը։

Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից՝ վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Ցարութինեան, Ն. Ն. Վեսելօվզօրօվ, Վ. Ա. Ջակրժէվսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նովիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Ջ. Ումիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց։ Կոնսուլտանտ՝ պրօֆեսսօր Մ. Ս. Սուբբոտին։

(հ.կ.) առ. 797. 100—12

Բեռլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։ Բժշկութիւն նաև տուբերկուլինններով, ՌԵՆՏԻ պրէպարատներով և էլեքտրականութեամբ։

Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։

Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկյուն Գանովսկայա)։ Հեռախօս 7—92.

(ա.օ.) առ. 699. 100—62

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը։ / երեկ. ժ. 5—7-ը։)

Միխայլօվսկի պր. 86, տելէֆ. № 576.

(ե.հ.կ.) առ. 179. 100—65

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Գ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ

Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։

Ընդունելութիւն 9—2-ը առաւ., 4—7-ը երեկ.

Անկիւն Արաս-Արաղսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.

(ե.հ.կ.) առ. 849. 100—8

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԵՐԸ

Պատերազմող կողմերի ներկայացուցիչները, հաւաքված Լոնդոնում, նիստեր են անում մշակելու հաշտութեան պայմանները։

Հեռագիրը հաղորդեց նիստերի բացման մասին համառօտ տեղեկութիւն։

Դէպի այդ նիստերն է ուղղված Եւրոպայի քաղաքագէտների գննին ուշադրութիւնը։ Վճռվում են խնդիրներ, որոնց այս ու այն ձևակերպութիւնը կարող է խոշոր քաղաքական հետևանքներ առաջացնել։

Պահանջվում է առանձին խելամտութիւն՝ հաշտեցնելու ոչ միայն կռւող կողմերի այլ և մեծ պետութիւնների քաղաքական պահանջները և շահերը։

Արդարև՝ պատերազմը շօշափում է ոչ միայն աշխարհագրական-քաղաքական հարցեր, այլ և միջազգային, տնտեսական, եւրոպական հաւասարակշռութեան, նախկին դաշնագրերի նոր խմբագրութեան և այլ կարևոր խնդիրներ։

Կան այնպիսի կէտեր, որոնք համարվում են փոքր ի շատէ պարզված և սկզբունքով վճռված։ Այդպէս է, օրինակ, Ալբանիայի խնդիրը։ Տիրող է հանդիսանում քաղաքական աշխարհում այն հայեացքը, որ Ալբանիային կը տրվի ինքնավարութիւն. նոյնպէս համաձայնված է թւում, որ [illegible] տարածութիւններին՝ ի բաց առեալ Ալբանիայի հողերը, Բուլղարիան՝ այն բոլոր տարածութիւնը, որ ընկած է իր նախկին սահմանագծի և Ադրիանուպոլսի միջև։

Վիճելի են համարվում Ադրիանուպոլսի, Սալոնիկի բաղդը և պատերազմական վարձատրութեան հարցը։

Վիճելի է, թէ ով պէտք է վճարէ օսմանեան պարտքերի այն մասը, որ ընկնում է պատերազմաբեմի երկրների վրա. արդեօք Թիւրքիան թէ յաղթող և նորակազմ պետութիւնները։

Վիճելի է Աւստրիայի պահանջների բաւարարութեան հարցը, որոնցով շօշափվում են Սերբիայի շահերը։

Վիճելի են բերդերի պահպանման կամ ոչնչացման խնդիրները։

Վիճելի են ծովերին վերաբերեալ մի շարք խնդիրներ։

Անշուշտ, հաշտութեան ժողովների համար կարևոր են առ այժմ ընդհանուր որոշումները, որպէսզի կարելի լինի զինադադարը դարձնել վերջնական հաշտութիւն և վերջ դնել պատերազմին. բայց այդ ընդհանուր գծերը որոշելը բաւական դժուար և պատասխանատու մի գործ է։

Երբ հաշտութեան գլխաւոր հիմունքը մշակված լինի և հաշտութեան պայմանները ստորագրված լինեն, մանրամասնութիւնները կը դառնան յետագայ պայմանաւորումների և քննութիւնների առարկաներ։

Եւ եթէ իրագործելի մի առաջարկ է քաղաքական վեհաժողովի կամ կոնգրէսի ծրագիրը, այն ժամանակ այնտեղ վերջնական խմբագրութեամբ սրբագործութիւն կը ստանան թէ պատերազմող կողմերի կայացրած և թէ նրանց կից քաղաքական խնդիրների լուծման ձևակերպութիւնները։

Մեծ դժբաղդութիւն կը լինի Եւրոպայի համար, եթէ Լոնդոնի նիստերը անկարող հանդիսանան լուծել քննութեան սեղանի վրա դրված հարցերը։

Այն ժամանակ նորից կը շարժի զէնքը պատերազմաբեմում, գուցէ բարդացած նոր պատերազմող տարրերով։

Յոյս ունենանք, որ պատերազմող կողմերը, ունենալով աջակցութիւն Եւրոպայի խորհրդատուների կողմից, ընդունակ կը լինեն մօտեցնել միմեանց իրանց պահանջները և կայացնել ըղձալի հաշտութիւնը։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 դեկտեմբերի

Սօֆիա.—Ազգային ժողովում նախագահը կարդաց Պետական Դումայի կենտրոնի ողջոյնի հեռագիրը, որ ընդունվեց ծափահարութեամբ։ Ժողովը յանձնարարեց նախագահին ուղարկել շնորհակալական պատասխան։

Ապա ժողովը ողջունեց ծափահարութիւններով Ֆէրդինանդ թագաւորի հեռագիրը ի պատասխանի ազգային ժողովի հեռագրի. «Յայտնում եմ ձեզ և ազգի ներկայացուցիչներին իմ սրտագին շնորհակալութիւնը այն զգացմունքների համար, որ դուք ինձ այնպէս ջերմագին արտայայտել էք։ Ես ուրախ եմ, տեսնելով որ հայրենիքի համար այս յիշատակելի ժամանակ ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը այնպէս ուշադիր է դէպի զօրքը։ Հայրենիքի համար գործող արժանաւոր զաւակների ազգի կողմից ցոյց դրված անկեղծ գնահատութեան մէջ է կայանում ուժեղ ու մեծ Բուլղարիայի գրաւականը»։

—

Վիէննա.—Լրագիրները գոհունակութիւն են յայտնում այն առիթով, որ Պրօխասկի գործի առաջ բերած երկիւղը, ըստ պաշտօնական պարզաբանութեան, երևում է անհիմն։ Լրագիրները հաւատացած են, որ հարցը ստացել է նպաստաւոր լուծում։

Սերբիական դեսպան Իօվանօվիչը յայտնեց «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրէսսէի» ներկայացուցչին, որ Աւստրո-Ունգարիայի և Սերբիայի միջև գոյութիւն ունեցող տարաձայնութիւնները յոյս են թելադրում համաձայնութեան, ուստի նա հաւատում է, որ այդ տարաձայնութիւնները կարելի է վերացնել և ամեն ինչ կը լուծվի խաղաղօրէն։

Պատգամաւորների պալատի բիւջէտային մասնաժողովում ալովինեց Կօստինչարի ճառը տևեց $13^1/_2$ ժամ առանց պաուզաների։ Սկսեց ճառել Կորօշիկը, որ ժամը 10 և 45 րոպէին ստիպված եղաւ ընդհատել պալատի նիստի բացման պատճառով։ Պալատը վճռեց ձեռնարկել քննելու պատերազմի դէպքում ազգաբնակութիւնից շինութիւններ ստանալու օրինագիծը։ Ձախ տարրերականները խիստ բողոք ասկալի աղմկում են։

—

Տօկիօ.—Ծովային շրջաններում երկիւղ են կրում, որ Կացուրային պաշտօն տալը առաջ կը բերէ նաւատորմի գումարայատկացումների կրճատումն յօգուտ զօրքի գումարայատկացումների։ Լուրերի համաձայն՝ այդ հարցի առիթով տեղի են ունենում ծովակալների գաղտնի խորհրդակցութիւններ։

Կայսերական հրամանով Կացուրային առաջարկվում է կաբինէտ կազմել։

—

Սփօնի.—Ստացվեց պատուէր պատրաստելու 40—50 հազար տոնն ածուխ աւստրո-ունգարական նաւատորմի համար։ Պատուէրը տեղ պէտք է հասնի անարգել։ Առաջին 5000 տոննը ուղարկվում է եկող շաբաթ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 դեկտեմբերի

Լոնդոն.—Սերբ պատգամաւոր Նովակօվիչը ասաց Պ. Հ. Գ. թղթակցին, որ կոնֆերէնցիայի այսօրվայ նիստը ամբողջովին նուիրված էր բացման հանդիսին։ Վճռված էր գործի չը դիմել հանդիսաւոր օրվայ պատճառով։ Վաղը կը սկսվի լիազօրութիւնները ստուգելու աշխատանքը։ Բալկանեան պատգամաւորները առանց յոյների մասնակցութեան կոնֆերէնցիան շարունակել չեն կարող։

Րէյտէրը հաղորդում է, որ բալկանեան հարցերի վերաբերմամբ դեսպանների խորհրդակցութիւնը կը բացվի դեկտ. 4-ին։

«Թայմսը» նախազգուշացնում է Թիւրքիային և բալկանեան դաշնակիցներին այն վտանգի դէմ, որ կարող է առաջ բերել բանակցութիւնների անյաջողութիւնը։ Բալկանեան պետութիւնները և Թիւրքիան շատ կը տուժեն, եթէ մինչև այժմ չէզոքացված միջադէպը փոխվի եւրոպական պատերազմի։ Լրագիրը ցաւում է, որ Աւստրո-Ունգարիայի բռնած դիրքը սպառնում է խաղաղութեան, մանաւանդ այդ դիրքը աններելի է Ռուսաստանի չափաւորութիւնը նկատի առնելով։

Րէյտէրի տեղեկութիւնների համաձայն դեսպանները երէկ ժողովվեցին Գրէյի մօտ՝ ապագայ գրոյցների հիմունքների նկատմամբ պայմանաւորվելու նպատակով։

Րէյտէրը տեղեկացաւ դիպլօմատիա-

կան աղբիւրից, որ խորհրդակցութեան ամեն մի վճիռ կընդունվի ad referendum և կը պահվի գաղտնի։

Այստեղ յոյս ունեն, որ հայեացքների արագ փոխանակումը նպաստաւոր ու հանգստացուցիչ տպաւորութիւն կը գործէ Եւրոպայի հասարակական կարծիքի վրա։

Ցերեկով արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ Գրէյի նախագահութեամբ և դեսպաններ Բէնկէնդորֆի, Կամբոնի, Իմպէրիալի, Լիխնովսկիի և Մէնդորֆի մասնակցութեամբ սկսվեց դեսպանների խորհրդակցութիւնը։ Քննութեան համար առաջադրված են հետեւեալ հարցերը. Ալբանիայի ապագան և նրա կազմակերպութիւնը, Սերբիայի մուտքը Ադրիատիկ ծովը, Եգէյեան կղզիների վիճակը։

Պաշտօնապէս յայտարարվեց, որ խաղաղ կօնֆերէնցիայի երկրորդ նիստը կայացաւ առ. ժ. 11-ին Դանէվի նախագահութեամբ։ Ինչպէս պայմանաւորված է, նախագահը ընտրվում է պետութիւնների այբբենական կարգով։ Առաջին հարցը լիազօրութիւնների ստուգութիւնն էր։ Թիւրք պատգամաւորները յայտնեցին, որ լիազօրութիւն չունեն բանակցութիւններ վարել յոյն պատգամաւորների հետ, որոնք չը ստորագրեցին զինադադարը։ Կօնֆերէնցիան որոշեց սպասել, մինչև որ յոյն պատգամաւորները կը ստանան նոր հրահանգներ։ Կօնֆերէնցիայի հետեւեալ նիստը տեղի կունենայ հինգշաբթի օրը։

Պ. Հ. Գ. Թղթակցի հետ նիստից յետոյ ունեցած խօսակցութիւնների մէջ պատգամաւորները ընդգծեցին Թիւրքերի սիրալիր վարմունքը, որոնք համաձայնեցին շարունակել բանակցութիւնները յոյների մասնակցութեամբ մինչև նոր հրահանգներ ստանալը։ Սակայն պատգամաւորները վճռել են գործը դնել միանգամայն լէգալ հողի վրա և ընդհատել զբաղմունքները մինչև Թիւրք լիազօրները կը ստանան հրահանգներ։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

4 դեկտեմբերի

Աթէնք.—Տենէդոս կղզուց հեռագրում են, որ յունաց և Թիւրքաց նաւատորմերը կռւի բռնվեցին Դարդանէլի և Իմվրոս կղզու միջև։ Թիւրքերը մի ժամ շարունակ գտնվում էին բերդերի պաշտպանութեան տակ, յետոյ անկարգ մտան նեղուցը։ Յունական նաւատորմը հինգ հակառականաւով լողում էր բերդերից մի թնդանոթի հեռաւորութեան վրա։ Ցերեկով 3 Թիւրքական ռազմանաւ նորից փորձեցին դուրս գալ Դարդանէլից, բայց յոյների նաւերը ստիպեցին նրանց փախչել յետ։ Յունաց նաւատորմը անվնաս է։

Վօտէնի-բէյը առաջարկել է յունաց գահաժառանգին այն ոսկէ բազկաթոռը, որից օգտվում էր սուլթանը Մակեդոնիա վերջերս կատարած ճանապարհորդութեան ժամանակ։ Արքայազնը ընդունեց նուէրը։

—

Աթէնք.—«Գէօրգ Ավերօվ» ռազմանաւից անթել հեռագրով հաղորդում են, որ երէկվայ կռւի ժամանակ 3 գնդակ ընկել է Թիւրքական «Բարբարոսա Խայրէդդին» նաւի մէջ։

—

Կ. Պոլիս.—Տեղեկացնում են, որ ծովային կռիւը Դարդանէլի մօտ շարունակվում է առաւօտվանից Թիւրքերի համար նպաստաւոր։ Լուրեր են պտտվում է, որ յունական «Գէօրգիօս Ավէրօվ» զրահանաւը լուրջ կերպով փչացել է։

Թիւրքաց կառավարութիւնը օսմանեան բանկից աւանս վերցրեց 300,000 ֆունտ այն 2 միլիօն հարկերի գրաւականով, որ ստացվելու են Տրիպոլիսից։

—

Պօդգօրիցա.—Թիւրքերը Տարաբօշից և Բրդիցից շարունակ ռմբակոծում են չերնօգօրական դիրքերը։ Երէկ երեկոյից լսելի է թնդանօթաձգութիւն Բուլատի ուղղութեամբ։ Չերնօգօրցիք առայժմ չեն պատասխանում։ Արքայազն Դանիլօն այսօր դիտեց չէնօգօրական դիրքերը։

—

Սալօնիկ.—Եկաւ սերբիական մասնաժողովը կանօնաւորելու յոյն իշխանութիւնների հետ միասին Ուսկիւբի վրայով Սալօնիկ-Եւրոպա երկաթուղային հաղորդակցութիւնը վերականգնելու հարցը։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

(ԼՐԱԲԵՐԻ ՄԸ ՑՈՒՑԱՏԵՐԸ)

—

(Սեփական թղթակցից)

21 Նոյեմբեր

Այսօր անպաշտօն կերպով հաղորդուեցաւ, թէ երէկ կնքուած է զինադադարի պրօտօկօլը Բախչայէն քէօյի մէջ ընդմէջ Թիւրքիոյ և Բուլգարիոյ-Սերբիոյ-Չերնօգօրիայի։ Յունաստան բացը կը մնայ և կըսուի թէ հաւանած չէ այս զինադադարի պայմաններուն, երբ իր շահերուն անհամապատասխան։

Թերահաւատութիւնը այնքան արմատացած է ժողովուրդին մէջ, որ հակառակ անոր, որ տեղեկատուն օսմանեան հեռագրական գործակալութիւնն է, որ պաշտօնական հանգամանք ունի, դեռ չուզեր հաւատալ զինադադարը կնքուած ըլլալուն և միշտ այն համոզումը ունի, թէ պիտի շարունակուի պատերազմը և Կ. Պոլիս գրաւուի։

Այսօր վերսկսաւ հրատարակուիլ «Թանզիմաթ», Իթիլաֆի վարիչներէն Լութֆի-Ֆիքրի-բէյի խմբագրապետութեամբ։ Իր առաջին թիւին մէջ իսկ Լութֆի Ֆիքրի-բէյ շատ ուշագրաւ խմբագրական մը ունի, ուր ցաւ կը յայտնէ, թէ ներկայ պատերազմին առաջքը չկրցաւ առնուիլ։ Բայց, կը հարցնէ Լութֆի Ֆիքրի-բէյ, «իրա՞ւ է, թէ այս պատերազմը անպատճառ տեղի պիտի ունենար, մենք ինչ որ ալ ընէինք։ Եթէ եւրոպական մեծ պետութեանց դիմելով խորհրդակցութիւն կատարուէր, միթէ պատերազմին առաջքը առնել կարելի չէր ըլլար։ Ասիկա ապագային պիտի երեւի։ Ոմանք պոռացին. «Բեռլինի դաշնագրին 23-րդ յօդուածը գործադրել դաւաճանութիւն է»։ Հիմա ինչ պիտի ըսեն այսպէս պոռացողները։ Ոմանք այն ատեն ինձ նամակ գրեցին և զիս ամբաստանեցին իբր ոչ-հայրենասէր, երբ գրեցի, թէ պատերազմ չընենք, այլ բարենորոգում։ Մէկն ալ նոյն իսկ գրեր էր. «Ալ ասկէ ետքը «Թանզիմաթ» չպիտի առնեմ ձեռքս»։ Բայց եթէ սխալը հասկցեր է, կը ներեմ իրեն։ Աստուած տայ, որ պատերազմին արդիւնքն ըլլայ միայն հող կորսնցնելնիս։ Ասիկա իրօք մեծ աղէտ մըն է, բայց ուրիշ մեծագոյն աղէտ մը կայ։ Ջեռքերնիս ինչ որ ալ մնայ ի Ռումէլի, որ երկու դարէ ի վեր Անատօլուի գերեզմանը եղած է, դարձեալ մեզի մնալիք տեղերը, եթէ մարդ ըլլանք, պէտք եղածէն աւելի կը բաւեն զինուորականապէս ու քաղաքականապէս մեր հիմակուան վիճակէն անհունապէս աւելի բարձր պետութիւն մը կազմելու։ Բայց պայմանաւ որ սահմանադրութեան վտանգ մը չգայ։ Հիմա իշխանութիւնը Քեամիլ փաշայի նման հանճարեղ քաղաքագէտի մը ձեռքն է, որ սահմանադրութեան մայր հայրենիքին՝ Անգլիոյ մէջ ճանչցուած է իբր ազատական անձնաւորութիւն։ Քեամիլ փաշան էր, որ Այա-Սօֆիայի երեսփ. ժողովին մէջ, բուռն ծափերու մէջտեղ, առանց Քանունը Էսասիին մէջ որոշապէս բուռած ըլլալու, հռչակեց ազգային վեհապետութեան սկզբունքը։

«Հետեւաբար սահմանադրութեան տեսակէտով այսպիսի անձնաւորութիւն մը վախ չի ներշնչեր ընաւ, բայց մէջտեղը այնպիսի վիճակ մը կայ, որ չեմ հաւնիր։ Ոմանք, բառին բուն իմաստով բէզքիւնէլ, կը համարձակին ներկայ պատերազմին պատճառը սահմանադրութիւնը քննադատել։ Եթէ սահմանադրութիւնը չըլլայ եղեր, եթէ համիդեան շրջանը շարունակուի եղեր, ոչ այս պատերազմը, ոչ ալ այս աղէտը մեր գլխուն պիտի գան եղեր։ Այո, ասիկա մասամբ ճիշդ է, բայց ի հակառակէն։ Սուլթան Համիդ եթէ տակաւին իշխէր, այս պատերազմը չէր ըլլար, իրաւ է, միայն թէ այս պահուս արդէն մեր ձեռքէն գացած պիտի ըլլար Ռումէլին։ Սահմանադրութեան հռչակման ատեն Ռումէլիի մէջ մեր տեսած վիճակէն ինչ տարբերութիւն պիտի ունենայ այն վիճակը, որ հիմա կուզուի հոն հաստատել։ Համիդ արդէն այն ատեն ձեռքէն հաներ էր Ռումէլին, զոր ազատելու յոյսը ծնցուց սահմանադրութիւնը։ Բայց դժբաղդաբար այս յոյսը չիրականացաւ և հիմա հին վիճակին է, որ կը դառնանք. ահա բոլոր խնդիրը։ Բայց պատերազմ ծագեցաւ, պիտի ըսուի. ճիշդ է, բայց անիկա անխուսափելի էր։ Նախորդ վեհապետը ամեն ինչ կընէր կը լմնցնէր առանց պատերազմի։ Բայց սահմանադրական կառավարութիւն մը այնպէս չի կրնար ընել։ Եթէ սահմանադրութեան յանցանքն է ազգային պատւին սիրոյն պատերազմէ չխուսափիլ, կընդունինք այս սխալը, բայց չմոռնանք, որ եթէ մեր պարտութեան պատճառը 100-ին 20 իթթիհադականներն են, 100-ին 80 Համիդն է յանցաւորը։ Ինչէն պէտք է Համիդը մաքուր հանել, երբ իթթիհադականները կը քննադատուին։ Կարդացէք ինչ որ կը գրէր անցեալները Գօլց փաշա, Համիդէն այնքան շնորհներ տեսած այս մարդը։ Բնականաբար անիկա թշնամի չի կրնար ըլլալ Համիդի, բայց կըսէ. «Մինչև չորս տարի առաջ Թիւրքիա բանակ չունէր»։

«Քննադատենք իթթիհադականները, բայց ինքզինքնիս ալ ձեռքէ չձգենք։ Եւ ինչպէս իթթիհադ ու սահմանադրութիւն նոյն բանը պիտի նշանակեն։ Խեղճ սահմանադրութիւնը 4 տարի զոհը եղաւ մեզի պէս կարգ մը շահամոլներու։ Անիկա միթէ կրցաւ ապրիլ ու ցոյց տալ իր գոյութիւնը, որ պատասխանատու ընենք զինքը պատերազմին համար։ Սահմանադրութեան հռչակումէն ի վեր քանի՞ օր առանց պաշարման վիճակի ապրեցանք։ Ամեն տեղ ալ շահամոլներ եղած են, և ամեն տեղ ալ իշխանութիւնը կարգ մը անպիտաններու ձեռք անցած է։ Կարդացէք Ֆրանսական յեղափոխութիւնը։ Եթէ հոն չմնար սահմանադրութիւնը և նախկին րէժիմը շարունակուէր, երկիրն այդ վիճակին պիտի կրնար հասնիլ. նոյնպէս, Բէլժիա, Գերմանիա, Իտալիա, Աւստրիա, Ճապօն և Ամերիկա առանց սահմանադրութեան պիտի կրնային այս վիճակին հասնիլ։ Մենք, ինչպէս կըսէր «Տանի» թղթակիցը Ռօզ, տղու կը նմանինք. շուտով կուրախանանք և շուտով կը յուսահատինք։ Բայց երբ թէ պատերազմին աղէտը քիչ կար, ուրիշ աղէտ մըն ալ չբերենք մեր գլխուն։ Գուրգուրանք սահմանադրութեան վրայ, որովհետև ան միայն մեզի կրնայ փրկել ապագայ աղէտներէ։

«Համբերութեամբ սպասենք երջանիկ օրերու։ Բայց սահմանադրութենէն դուրս աղէկութիւն չկայ մեզի համար, այլ, այո, այլ միմիայն խոշոր գերեզման մը, որ իր մէջ կրնայ առնել բովանդակ օսմանցիութիւնը, իր Անատօլուովը, բոլոր կղզիներովը, Արաբիայովն ու Աֆրիկէովը»։

Հայորդի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԿՆ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՉԱՑ

—

Համազգային յոբելեանները կնքվեցին «Մեսրոպեան լումայ» անուամբ ակտով։ Մեսրոպեան լումայի հիմք դրեց Մայր Աթոռը յատկացնելով 15,000 ր. օրինակ և ի քաջալերումն հայազնեայ բարերարների և հայ ժողովրդի։ Թէ ինչ դեր ունի կատարելու Մեսրոպեան լուման մեր իրականութեան մէջ, շատ գեղեցիկ կերպով նկարագրված է «Մշակի» № 234 ի «Մեսրոպեան լումայ» խմբագրով առաջնորդողում։ Այդ յօդուածով թերթը կոչ է անում հայ ժողովրդին մասնակցելու իրանց լումաներով դպրոցական ֆօնդի ստեղծմանը։

Արդ՝ հարց է ծագում, թէ արդեօք կոչը արձագանք կը գտնի ժողովրդական լայն խաւերում, որպէս զի կառուցվելիք դպրոցական ֆօնդի մեծ շինութեան ճակատին դրոշմվի «ժողովուրդը ստեղծեց» խօսքը, նման չխս ժողովրդի։

Կարծում ենք՝ ոչ։

Եւ ինչպէս կարող է ժողովուրդը, մանաւանդ գիւղացիութիւնը մասնակից լինել դպրոցական ֆօնդի հանգանակմանը, քանի որ մեր ժողովրդի այդ տարրի մեծագոյն մասը խարխափում է տգիտութեան մէջ և հետեւաբար անտեղեակ է հանդիսանում հայկական իրականութեան մէջ տեղի ունեցած անց ու դարձին։

Թող չափազանցութիւն չը համարվի, եթէ ասելու լինենք, որ շատ գիւղերում չեն իմանում, թէ ինչ է կատարվում իրանց նահանգական քաղաքում, թերեւս գաւառում, նոյն իսկ հարեան գիւղերում։

Այս այսպէս լինելով, ակնյայտնի պէտք է լինի բոլորիս համար, որ ժողովուրդը ինքնաբերաբար անկարող կը լինի ցոյց տալ իր ակտիվ գործակցութիւնը այն կոպեկի աճեցմանը, որից պէտք է ծնվի դպրոցական ֆօնդը։

Հետեւաբար, հանգանակութիւնը ժողովրդականացնելու համար, անպայման պէտք է մեծ դեր խաղան գիւղական ուսուցչական կադրերը, որովհետև ուսուցչութիւնն է համարվում ժողովրդի լուսաւորութեան փարոսը, ժողովրդին խաւարից դէպի լոյս առաջնորդողը։

Ուստի ամեն մի ուսուցիչ իր սեպուհ ու բարոյական պարտականութիւնը պէտք է համարի մանելու ժողովրդի մէջ, յաճախելու բոլոր խաւութիւնները, բացելու փակված դռները՝ ազդարարելու Գրիգոր Լուսաւորչի այսօրվայ յաջորդի ազդը, թէ «տուէք ձեր լուման, որպէսզի կարողանանք ժողովրդական մեծ շինութիւնը»։ Դեռ ես բաւական չէ լսելի կացուցանել Նորին Վեհափառութեան կոչը, այլ և պէտք է ծանօթացնել ս. Սահակի ու Մեսրոպ Մաշտոցի կեանքի, գործունէութեան հետ, հասկացնել գրի ու գրականութեան նշանակութիւնը, բացատրել Մեսրոպեան լումայի կատարելիք դերը մեր իրականութեան մէջ, որպէս զի ժողովուրդը աւելի գիտակցաբար վերաբերվի իր ստանձնած գործին և նկատի ունենայ, որ իր նուիրաբերած, պատն բըր ինքով վաստակած կոպէկները ի զուր չեն անցնելու։

Ցանկալի կը լինէր, անշուշտ, որ ուսուցչութիւնը շրջագայէր նաև հարեան գիւղերը, ուր դպրոցներ չը կան, այնտեղ ևս գործելու։

Եւ մենք լաւատես տրամադրութեամբ հակված լինելով դէպի ուսուցչութիւնը՝ յուսով ենք, որ ընկեր-պաշտօնակիցներս վերոյիշեալ պարտականութիւնը կը դարձնեն իրանց երկրորդ միսսիա և արդիւնաւէտ գործելակերպով հետեւեալ ընթացք կը բռնեն Երեւանի թեմի [illegible] 25 ուսուցիչների անփառունակ վարմունքին հանդէպ։

Եւ այսպիսով եթէ ժողովրդական բոլոր խաւերը ցոյց տան իրանց մասնակցութիւնը ուսուցիչների գործակցութեամբ դպրոցական ֆօնդի հանգանակմանը, այն ժամանակ մենք լիակատար իրաւունք կունենանք և նոյնիսկ որոշ պարծանքով կարող ենք մեծ շինութեան ճակատին դրոշմել «ժողովուրդը ստեղծեց» ոսկեղօծ խօսքը։

Աստ. Լարդանեան

Թաղա գիւղ

ԱԼ. ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԹԻՒ

(Հեռագրով)

Էջմիածին, 5 դեկտ.

Խորապէս վշտակցում ենք Ալ. Արասխանեանի, մեր անմոռաց ուսուցչի և մեր հասարակական մտքի անձնուէր մշակի կորստեան։

Ճեմարանի լսար. [illegible]

—

Թիֆլիսի օգտակար գիտելիքներ տարածող ընկերութեան վարչութիւնը հանգուցեալ Ալ. Արասխանեանի մահվան առթիւ որոշել է ամբողջ կազմով ներկայ լինել թաղմանը, ցաւակցական հեռագիր ուղարկել Ախալքալաքի դպրոցի հոգաբարձութեանը և մեծադիր պատկերը կախել ընկերութեան Հալաբարի գրադարան-ընթերցարանում։

—

Հալաբարի ս. Կարապետի դպրոցի հոգաբարձական և մանկավարժական մարմինները վճռել են իրանց ամբողջ կազմով ներկայ լինել Աւետիք Արասխանեանի թաղման հանդէսին։

—

Այսօր, երեկոյեան, Թիֆլիսի Հայ Դիլետանտական և Տնայնագործական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովում կը յիշատակվի Ալ. Արասխանեանի գործունէութիւնը իբրև մեր երկրի տնտեսական կեանքի ուսումնասիրողներից մէկի։

—

Հինգշաբթի, ամսիս 6-ին, ժամը 11-ին

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՄԻՍ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ*)

VI

ՊԱՆԿԱԼԹԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

ԵՒ

ԿՈՒՄ-ԿԱՓՈՒ

Սակայն Թիւրքիայի լայնածաւալ մայրաքաղաքում՝ արքայական ապատութեամբ բազմած և՛ Բոսֆորի, և՛ Մարմարայի, և՛ Ոսկեղջիւրի ափերին, ինչպէս նաև այլ բազմաթիւ բլուրների վրա, դուցէ հեշտ է մտածել այս կամ այն թաղն այցելելու մասին, բայց իրագործել մտադրածն անհամեմատ աւելի դժուար է։ Կ. Պոլիսը, որքան ինձ յայտնի է, չունի գէթ փոքր ի շատէ կանոնաւոր քաղաքային քարտէզ, մի բան, որ ունեն եւրոպական ազգերի նոյնիսկ աննշան քաղաքները։ Կամայ-ակամայ ես պէտք է դիմէի կամ անտանելի հարցուփորձի և կամ որևէ ծանօթ-բարեկամի օգնութեան։ Այս վերջին միջոցը յամենայն դէպս աւելի գերադասելի էր իմ աչքում, նախ որովհետև Թիւրքերէն և յունարէն լեզուները, որոնցով խօսում է ընդհանրապէս մայրաքաղաքի ազգաբնակութիւնը, դժբաղդաբար terra incognita են ինձ համար և ապա՝ որովհետև հարցուփորձի իմ նախկին փորձերից ես եկել էի այն հաստատ եզրակացութեան, որ նոյնիսկ բնիկ պօլսեցիները՝ ծնված ու մեծացած Բոսֆորի ափերին՝ չեն ճանաչում Պօլիսը. և շատերը նրանցից, նոյնիսկ Թիւրք ոստիկանները, որոնք պարտաւորաբար պիտի իմանային գէթ փողոցների անունները, մի որևէ Բէբէքի, Կանդիլլիի կամ Չէնգէլ-քէօյի տեղերը գիտեն այնքան, որքան և այն օտարականը, որ կը կամենար նրանց օգնութեամբ գտնել այդ թաղերը։

Պերայի Մեծ-Փողոցը՝ խուռն բազմութեան անցուդարձի պատճառով՝ յամրաքայլ անցնելուց յետոյ՝ ես քայլերս ուղղեցի Համալ-Բաշի, ուր զետեղված է «Ազատամարտի» խմբագրատունը մի բաւականաչափ մեծ ու, ըստ պօլսական ճաշակի և հասկացողութեան, յարմարաւոր շինութեան մէջ։ Այնտեղ էր աշխատում իմ ընկեր-բարեկամներից մէկը, և ես ուզում էի խնդրել նրանից, որ առաջնորդէր ինձ դէպի Կում-Կափու։ Դժբաղդաբար առաւօտեան անհնար եղաւ իրագործել իմ ցանկութիւնը և կէսօրից յետոյ, ժամը 3-ին միայն, մենք ճանապարհ ընկանք դէպի այդ հեռաւոր քաղաքամասը։

Իմ ընկերս՝ մի կովկասահայ պանդուխտ՝ վաղուց հեռացած հայրենի երկրի սահմաններից և բաւականաչափ մաշված թիւրքական բանտերում, ինքն էլ լաւ չը գիտէր այն քաղաքը, ուր վաղուց չէր բնակվում։ Ուստի և մենք չափազանց ուրախացանք, երբ ճանապարհին հանդիպեցինք մի այլ կովկասահայ տարագիր բարեկամի, որ, չը նայած իր կարճօրեայ կացութեանը թիւրքական մայրաքաղաքում, լաւ ուսումնասիրել էր նրա լաբիւրինթոս-թաղերի մատչելի ու անմատչելի տեղերը։

Պերայից ստորերկրեայ ֆունիկուլէրի գնացքով իջնելով Ղալաթիայի ծովափը՝ մենք անցանք Ոսկեղջիւրի վրա ձգված երկար փայտաշէն կամուրջը, ի հարկէ, վճարելով այն մի քանի փարան, որ պահանջվում է իւրաքանչիւր անցորդից յօգուտ սուլթանական գրպանի։

Կ. Պոլիսը ոչ մի կամուրջ չունի Բոսֆորի վրա, և անցուդարձը եւրոպական ափից դէպի ասիականը և կամ այս վերջինից դէպի եւրոպականը կատարվում է նաւակների և շոգեմակոյկների միջոցով, որոնք կանոնաւոր պտոյտներ են գործում և ճանապարհին կանգ առնում բոլոր, փոքր ի շատէ, կարևոր և բազմամարդ թաղամասերի առաջ։ Իսկ Ոսկեղջիւրի վրա, որ Բոսֆորի կամ, աւելի ճիշդը, Բոսֆորի և Մարմարայի մի ճիւղաւորութիւնն է, խոր մտած եւրոպական ցամաքի մէջ, կայ ընդամենը մի կամուրջ, ուր առաւօտից մինչև երեկոյ խուռն բազմութիւն է երթևեկում Ղալաթիայից Ստամբուլ և կամ Ստամբուլից Ղալաթիա։

Երբ ես Կ. Պոլսում էի, ֆրանսիական մի ընկերութիւն պատրաստութիւններ էր տեսնում մի նոր և մեծածախս կամուրջ շինելու հին կամուրջի մօտ՝ անշուշտ այնպիսի պայմաններով, որոնք «բարբարոս» ֆրանսիացիների համար աւելի պակաս շահաւէտ չը պէտք է լինեն, քան, օրինակ, հանրածանօթ Ռէժիի պայմանները։ Իր տանը՝ Ֆրանսիայում՝ զարմանալի չափաւոր ու հաշուագէտ՝ այդ դրամապաշտ ազգը չէ խնայում Թիւրքիայում հարիւրաւոր միլիօններ ծախսել, միայն թէ կարողանայ վաշխառուի անխնայելի ոստայնով պատել-խճճել անհոգ ու անփորձ օսմանցիներին։ Ի՞նչ է երազում ստանալ Ֆրանսիան իր միլիօնների փոխարէն, եթէ մի օր Թիւրքիան փչէ իր վերջին շունչը. այդ իրանց՝ ֆրանսիացիների գաղտնիքն է.—գուցէ Սիրիան, գուցէ Միջերկրականի ափերից մի այլ, անհագին կտոր—ծով գիտէ։ Բանն այն է, որ այս բոպէին Ֆրանսիան, իր այլ մրցակիցների՝ գերմանացիների և անգլիացիների հետ միասին, աշխատում է այդ նպատակով ոչ «ոգի ի բռին», ինչպէս կասէին մեր հները, այլ ֆրանկն ի բռին, որ այժմ շատ աւելի մեծ գին ունի, քան ոգին։

Սիրքէջիի կայարանում նստելով երկաթուղու գնացքը՝ մենք ճանապարհ ընկանք դէպի Կում-Կափու։ Կառաաննակի պատուհանից երբեմն երևում էր Մարմարան, իր պարզ, փոքր-ինչ կաթնագոյն, խաղաղ ջրերով, տարածված մինչև ասիական հեռաւոր ափերն, և երբեմն ծածկվում Ստամբուլի և մերձակայ թաղերի աններևակայելի տներով։

Տնե՞ր. ոչ, դրանք տներ չէին, այլ խրճիթներ, խուղեր, անասնանոցներ՝ խիտ առ խիտ իրար կպած, բոլորն էլ փայտաշէն և առանց ներկի, արևից ու անձրևից խանձված ու սևացած տախտակներով, նեղ, ցածր, թէքպէտև «երկյարկանի», կիսաշէն ու կիսաւեր, փոքրիկ, ցանցապատ, արտաքուստ անթափանց պատուհաններով, որոնց ետևում իր տխուր կեանքն է մաշում մահմեդական կինը։ Պէրայի և մասամբ Ղալաթիայի փոքր ի շատէ ճաշակաւոր շէնքերից յետոյ, Ստամբուլի այդ «տները» մարդու աչք են ծակում։ Թւում է, որ գտնվում ես ոչ թէ մի աշխարհահռչակ մայրաքաղաքում, այլ մի խուլ, կորած-մոռացված գիւղում, ուր տարբերութիւնը մարդկային բնակարանների և կենդանիների որջերի մէջ դեռ բաւականաչափ չէ պարզված ու որոշված։ Ու թւում է նոյնպէս երբեմն... որ սիրուն, կապուտաչեայ Մարմարան, այդ անճոռնի տների ակամայ դրացուհին, որ շարունակ ստիպված է նայել նրանց երեսը, մերթ ընդ մերթ անակընկալ գալարումներով կոծելով իր ափերը՝ բողոքում է ոչ միայն նրա համար, որ Ստամբուլի մաքրատեաց բնակիչները ապականել են նրա հրաշագեղ ծովեզրքն, այլ և նրա համար, որ զարդարել են նրան այդպիսի տներով։

Մի կայարան անցնելուց յետոյ՝ մենք իջանք Կում-Կափու։ Պոլսի հեռաւոր թաղերից մէկն է դա՝ զետեղված Մարմարայի ափին։ Եթէ ես տեսած չը լինէի թիւրքական այլ գաւառական քաղաքներ՝ Կում-Կափուն կարող էր ինձ ճիշդ գաղափար տալ նրանց մասին—նոյն նեղ, ծուռ ու շիտակ, աղտոտ փողոցները, առանց կանօնաւոր մայթերի և քարայատակի, նոյն անճաշակ ու անարուեստ՝ մի կամ երկու յարկանի տները, նոյն ցնցոտիապատ երեխաների բազմութիւնը դռների առաջ, ուր նրանք խաղում են հին, ասիական ինձ վաղուց ծանօթ խաղեր, և նոյն հատ ու կենտ «աշչբազխանաներն» ու սրճարանները, որոնց «փէքեների» վրա Կում-Կափուի սակաւապահանջ բնակիչն անց է կացնում իր ազատ ժամերը։

Փողոցներից մէկում մենք հանդիպեցինք երկու յաղթանդամ, գէր ու պարարտ, երկար ընչացքներով ոստիկանների, որոնք միասին գնում էին թիւրքական ոստիկանների յատուկ ծանրաքայլ արժանապատւութեամբ։

Ուղեկիցներիցս մէկը՝ ցոյց տալով նրանց՝ ասաց, որ հայոց պատրիարքարանի կավասներն են դրանք և ոչ ոստիկաններ։ Ու այդ կավասներն, առանց կորցնելու իրանց յամրաքայլ արժանապատւութիւնը, առաջնորդեցին մեզ դէպի պատրիարքարան։

Ռուսահայը դժուար կարող է երևակայել, թէ ինչ է Կում-Կափուի հայոց հռչակաւոր պատրիարքարանը, ուր յաճախ կատարվում է Թիւրք և օտար պետական անձերի, իսլամ և քրիստոնեայ կրօնական պետերի, ինչպէս նաև Եւրոպայի նշանաւոր ճանապարհորդների ընդունելութիւնը,—այցելուներ, որոնք անշուշտ բաց աչքերով են մտնում ու դուրս գալիս այդ պատրիարքարանից։

Ամեն մի տուն, ինչպէս և հասարակական շէնք, կարող է լինել փոքր, համեստ,

*) Տես «Մշակ» № 270.

Մողնու եկեղեցում կատարվելու է հանգուցեալ Աւետիք Արասխանեանի հոգեհանգիստը, որից յետոյ Գայիանեան դպրոցի դահլիճում կայանալու է Թաղման մասնաժողով ընտրելու խորհրդակցութիւն։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Երկաթուղու գիծը եւ Թեմիր-Խան-Շուրան

Թեմիր-Խան-Շուրա, 22 նոյեմբերի

Օրվայ խօսակցութեան նիւթը հասարակական շրջաններում երկաթուղու գծի կառուցման խնդիրն է։ Ինչպէսասում են, Վլադիկավկազեան երկաթուղային գծի վրա գտնվող Շամխալ կայարանից մինչև տեղս երկաթուղու գիծ է շինվելու, և կան հաւատացնողներ, որ այդ առիթով արդէն գծի աշխատանքները սկսված են։

Ի հարկէ նման լուրերին պէտք է վերապահութեամբ հաւատ ընծայել, քանի որ հաստատ, պաշտօնապէս ոչինչ յայտնի չէ։

Սակայն իրողութիւն է, որ կառավարչական մարդիկ և հասարակութեան մէջ ազդեցիկ անձնաւորութիւններ աշխատում են, ինչպէս էլ լինի, որքան կարելի է շուտ՝ անցկացնել երկաթուղու գիծը Թեմիր-Խան-Շուրա։

Եւ, անտարակոյս, ամենայն հաւանականութեամբ Թեմիր-Խան-Շուրան, շնորհիւ վերոյիշեալ աշխատող մարդկանց, կը տեսնէ երկաթուղին։

Բայց մի երևոյթ, որ թէ ծիծաղելի է և թէ զարմանալի, այն է, որ երկաթուղի գալու լուրըահագին փոփոխութիւններ է մտցրել տեղացի բնակարանատէրերի մէջ. այսպէս, օրինակ, 6—7 րուբլով քրէհով տրված սենեակները կրկնապատիկ Թանգացել են։ Կարծում են, որ շուտով Շուրան փոխվելու, մեծ քաղաք է դառնալու՝ շնորհիւ երկաթուղու։

Նոյն գների փոփոխութիւնը կարելի է տեսնել և կենսական մթերքների վերաբերմամբ։

Երկաթուղու գալու լուրը ոչ պակաս չափով ազդել է և քաղաքային վարչութեան վրա։ Վերջինս քաղաքի ծայրամասերում ազատ հողերը, որ մինչև այժմ շատ ձեռնտու պայմաններով է եղել տալիս ցանկացողներին, այժմ այնքան բարձրացրել է գները, որ ոչ մէկը չէ վստահանում հող վերցնել։

Ցամենայն դէպս երկաթուղու գալը ցանկալի է, և այդ՝ շատ հասկանալի պատճառներով։ Նախ՝ որ քաղաքս արտադրելու նիւթ շատ ունի և երկրորդ՝ որ կանոնաւորապէս ապրանք ներմուծելու կարիք կայ։

Ա. Ասլանեան

—

Երէցփոխական խնդիրը

Ցարսկիէ-Կոլօդցի, 20 նոյեմբերի

Տեղիս երէցփոխ պաշտօնապէս ճանաչվում է Արտէմ Օթարեանը մօտ 25 տարի, սակայն Օթարեանի յաճախ բացակայութեան պատճառով եկեղեցու գործերը կառավարում էր նրա հաշուապահ Ս. Թումանեան։ Որովհետև սա տեղափոխվում է Թիֆլիս, ուստի նոյեմբերի 11-ին գումարված ծխ. ժողովը ընտրեց երէցփոխի պաշտօնակատար Նիկ. Խաչումեանին։ Որոշվեց ժամը յանձնել սրան և այսուհետև ժամը պահել խորանում և ոչ խանութում, ինչպէս մինչև այժմ եղել է, իսկ Թումանեանի 14 տարվայ հաշիւների քննութիւնը յանձնել հոգաբարձութեան։

Եկեղեցու զանգակը կոտրվեց, ուստի Ա. Լիանոզեանը բերել տուեց նոր զանգակ 3 և կէս պուդանոց, մօտ 90 ր. արժողութեամբ։ Այդ փողից 40 ր. տրվեց կոտրած զանգակի արժէքից, իսկ մնացած 50 ր. պարտք կայ Լիանոզեանին տալու։ Ժողովը որոշեց այդ 50 ր. մասնադրել հասարակութեան վրա և գանձել գումարն ու վճարել Ս. Լիանոզեանին։ Փողը հաւաքելու համար ընտրվեց երկու մարդ։

N. N.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Այսօր, Թագաւոր Կայսրի անուանակոչութեան օրը, զինուորական տաճարում կը մատուցվի պատարագ և կը կատարվի գոհաբանական մաղթանք։

✦ Յիշեցնում ենք, որ այսօր, հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 8-ին տեղի կունենայ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործ. Ընկ. ընդհանուր ժողովի նիստը։ Ժողովի մէջ քննութեան կը դրվի Ալեքսանդրապոլում 1913-ի ամառը ցուցահանդէս կազմելու խնդիրը։ Ցուցահանդէսը մըտադրութիւն կայ կազմել յունիսի վերջին՝ Բնագէտների Համագումարի նիստերի աւարտումից յետոյ։ Այսօրվայ նիստին կարող են ներկայ լինել նաև կողմնակի անձեր։ Նիստը տեղի կունենայ Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան դահլիճում (Ալեքսանդրեան այգի)։

✦ Դեկտեմբերի 3-ին Թիֆլիսում վախճանվեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան նախկին անդամ Ն. Կոկչայեանը։ Հանգուցեալը ծնվել էր 1854 Թ.։ Աւարտելով Օդեսսայի համալսարանի իրաւաբանական ֆակուլտէտը՝ սկզբում վարեց դատական պաշտօններ, յետոյ անցաւ վարչականին և նշանակվեց Սուրմալուի գաւառապետ։ 1886—1901 Թ. Թ. նա վարում էր նահանգական վարչութեան աւագ խորհրդատուի պաշտօն, իսկ 1897 Թւից մինչև 1899 Թ. կատարեց Գանձակի փոխ-նահանգապետի պաշտօնը։ Հրաժարական տալով՝ 1902 Թ. Կոկչայեանը ընտրվեց Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան անդամ, և հեռացաւ այդ պաշտօնից այս տարվայ սկիզբներին հիւանդութեան պատճառով։

✦ Քաղաքային վարչութիւնը որոշեց ցաւակցութիւն յայտնել Կոկչայեանի այրիին, ներկայ լինել Թաղմանը, պսակ դնել դագաղի վրա և հաղորդել երկուշաբթի օրը դումայի նիստում նրա մահը։

✦ Երկուշաբթի օրվայ քաղաքային դումայի նիստում քննվելու է Թիֆլիս քաղաքի 1913 Թ. ելևմտի նախահաշիւը։

✦ Միջնորդութիւն է յարուցված էլեկտրաքարշի ընկերութեան առաջ, որպէսզի Հալաբարի և Վօրոնցովի արձանի միջև հաստատվի ուղղակի հաղորդակցութիւն։

✦ Քաղաքային մասնաժողովը մեծ եռանդով շարունակում է տուգանքներ դնել էլեկտրաքարշի վարչութեան վրա՝ պակաս Թւով վագոններ աշխատեցնելու համար։ Այսպէս հոկտ. ամսվայ համար որոշված է տուգանք վերցնել 2560 ր., նոյեմբերի համար՝ 3800 ր.։ Էլեկտրական հոսանքը կըտրելու և 9 ժամ վագոնները կանգնեցնելու համար էլեկտրաքարշի վարչութիւնը ենթարկվում է 1476 ր. տուգանքի։ Մասնաժողովը մի խելացի առաջարկութիւն էլ է անում քաղ. վարչութեանը, որպէս զի պարտադիր կանոններով արգելվի կանանց վագօն նստել գլխարկների մեծ ասեղներով առանց ծածկոցների։ 17-րդ կանոնի հիման վրա՝ Թոյլատրվում է նաև վագօն նստել փոքրիկ շների, եթէ միայն նրանց գոգը կը նստեցնեն։

✦ Բագուի նաւթարդիւնաբերողների համագումարի խորհուրդը Թոյլտւութիւն խնդրեց Կովկասի փոխարքայից մտցնելու համագումարի ծրագրի մէջ մի հարց եւ՝ Թիֆլիսի պոլիտեխնիկումին նպաստելու մասին։

✦ Դաշնակահար Ց. Տէր-Դաւթեանը դեկտ. 27-ին դասախօսութիւն է կարդալու Ժողովրդական Տանը երաժշտութեան մասին։ Հասոյթի մի մասը յատկացվելու է Թիֆլիսի ապագայ ժողովրդական կոնսերվատօրիային, իսկ միւս մասը Ժողովրդական Տան երաժշտասէրների սեկցիային։

✦ Կախէթի երկաթուղուն կից՝ ռուսները մի խումբ գնել է 1700 դեսեատին հողաբաժին, դեսեատինը 108 րուբլով։ Հողը բուսցնում է հացահատիկներ, խաղող, պըտուղներ ու բանջարեղէններ։ Այդտեղ շուտով հիմնվելու է մի նոր գիւղ։

✦ Գօրու գաւառի Ղարախաչ գիւղի վիրախօս հայերը և վրացիք գնել են Գրակալի կայարանին կից վարելահող և արօտատեղի 200 դեսեատին, դեսեատինը 55 րուբլով։ Փողի մի մասը վճարել են հողատիրոջ, իսկ միւս մասը հետզհետէ վճարելու են բանկին։ Այդպիսով սակաւահող Ղարախաչը որոշ չափով բաւարարութիւն է առել իր ծով կարիքին։ Նոյն գիւղացիք սրանից երկու տարի առաջ գնել էին դարձեալ 150 դեսեատին և վճարել դեսեատինին միմիայն 50 ր.։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի ոստիկանապետ գնդապետ Զաւիցկինը ստանում է գեներալի աստիճան։

✦ Նոյեմբեր ամսում Բիբի-Հէյբաթում ստացվել է նաւթ ընդամենը 7.546,000 պուդ, իսկ մնացած նաւթաբեր մասերում՝ 26.127,052 պուդ։

✦ Կ. Հ. Բ. Ընկ. խորհուրդը ստացել է Արկադիյ Կուսոյեանից ի յիշատակ իր հանգուցեալ մօր՝ Նատալիա Կուսոյեանի յօգուտ Ընկ. ձրի և էժանագին սպասերատական ճաշարանի 100 ր.։

✦ Գատուածը երկրաշարժի մասին իր դասախօսութիւնը կարդալու է դեկտ. 9-ին Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը։

✦ Դեկտ. 7-ին իրաւաբանների ընկերութեան մէջ, նոր պրեզիդիում ընտրելուց յետոյ, Քաթանեանը կարդալու է ռեֆերատ մամուլի պատասխանատուութեան մասին։

✦ Այսօր Զուբալովեան Ժողովրդական Տանը կը լինի ձրի ներկայացում զինուորների համար։ Արքունական Թատրօնում տօնի պատճառով կը ներկայացվի «Жизнь за Царя» օպերան։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՆԿԱՐԻՉ Գ. ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑՈՒՄ

—

Նկարիչ Գ. Բաշինջաղեանը նորից պատրաստվում է Պետերբուրգի պատկերահանդէսին մասնակցելու։

Իր պատկերները նա հանդէս էր դրել նախօրօք Թիֆլիսի հետաքրքրվողների համար։

Ես գնացի նայելու այդ պատկերները և կը տամ իմ ստացած տպաւորութեան արդիւնքը։

Այս անգամ նկարիչը շօշափել է մի քանի նոր Թեմաներ և տուել է հին Թեմաների նոր խմբագրութիւններ։

Տեխնիկան, որ անցեալում տուել է գեղեցիկ նմուշներ, կատարել է մի քանի նոր նուաճումներ, և հաճելի է արձանագրել, որ նկարիչ Բաշինջաղեանը ոչ միայն չէ յոգնել և չէ հանգստանում իր վաստակած դափնիների վրա, այլ շարունակում է կատարելագործվել և աւելի ևս խորանալ իր ստեղծագործութիւնների մէջ։

Այս անգամվայ պատկերներից յիշատակենք «Մասիսները արևմուտին»։ Դա գարնան ամիսների պատկերն է Մասիսների, երբ լեռնային այդ կոթողների լանջերում ձիւնը հալված է, իսկ Փոքր Մասիսի գագաթը դեռ ևս չէ մաքրվել բոլորովին ձիւնից։ Մայր մտնող արևի լոյսի շողերը կենդանութիւն են տալիս պատկերին։ Լեռնային գագաթները լուսաւորված են, իսկ ստորոտները սկսել են մթնել և տեղ-տեղ մշուշապատ են դարձել։ Մասիսները ժըպտում են հրաժեշտ տուող արևի փայլից։ Խոշոր փառահեղ և ազդեցիկ է Մեծ Մասիսը, ներշնչելով մեծահոգութեան, յաւիտեան անյողդողդ վեհութեան տպաւորութիւն։ Տեսարանի մերձաւոր մասը դաշտերի տեսարան է իրական գծերով։

Հետաքրքրական է Խաչատուր Աբովեանի տնակը Քանաքեռ գիւղում։ Տունը ծածկված է ձմերային առաջին ձիւնի սփռոցով։ Ձիւնը Թարմ է, բամբակեայ։ Հազիւ մէկը անցել է ձիւնի վրայով։ Լուռ է շրջապատը։ Հանգստութիւն է տիրում։ Կենդանութիւն տուողը արևի լոյսն է, որ ընկել է տանիքի վրա։

Գեղեցիկ է առաւօտը Հիւսիսային Կովկասի գիւղում ձմեռ ժամանակ։ Արևի առաջին ճառագայթների մէջ լողում են տները։ Լոյսը հարազատ արտայայտութիւն ունի։ Դուք զգում էք նրա դրաւչութիւնը, նրա արթնացնող, կեանքի հրաւիրող ազդեցութիւնը։

Հետաքրքրական է աշնանային տեսարանը հիւսիսում։ Ծառերի տերևները զանազան գոյներ են ստացել՝ սպիտակից մինչև կանաչը և գորշը ու մթագնածը։ Բայց երկիրը կանաչ է այն նոր դալարից, որ աշնանային անձրևներից առաջացել է մարգերի վրա։ Աշնանային պայծառ օր է, երկինքը պարզ է և նրա պայծառութեան մէջ տպաւորիչ է Ռուսաստանը, որտեղ տերևաթափի նախօրեակին լուսավառ գոյները փոխանակվում են տուխրածածկ և դժգոյն վայրերի հետ։

Ահա դարձեալ մի անգամ Դարեալի ձորը լուսնկայ գիշերին։ Լուսինը և նրա շողքերը մի գեղեցիկ խաղի մէջ են ամպերի և երկնքի խորութեան հետ։ Օդը նրբաշղարշ մի մշուշով լցրել է ձորը, տալով պատկերին կենդանութիւն և խորութիւն։ Պատկերի մերձաւոր մասը աւելի պայծառ գոյներով և անմշուշ օդով է ներկայացված։

Իբրև գեղարուեստական մի փորձ հետաքրքրական է Սև-ծովեան ափը ամպերի ստուերի և նոր տեղացած անձրևի խոնաւ մթնոլորտի մէջ։ Այդ պատկերի մէջ բնական հարազատութեամբ ներկայացված է ծովի մակերևոյթի ծփանքը դանդաղաւոր ցոլացումներով։ Ծովի երեսին խայտում են ճայերը։

Կասպից ծովն էլ տուել է մի նիւթ նըկարչի վրձինին, որը ներկայացրել է Կասպիական ծովափի մի խորշի հրապուրիչ պատկեր։

Բաշինջաղեանի պատկերները ցոյց են տալիս մեզ, որ բնութիւնը վերցված է այնպիսի մոմենտներում, երբ այդ բնութիւնը հետաքրքրաշարժ մի արտայայտութիւն ունի, մի բնորոշ գունաւորութիւն, կենդանութեան մի առանձին դրոշմ։

Բաշինջաղեանի արհեստանոցում մնացել են նրա հին խոշոր պատկերներից մի քանիսը, օրինակ՝ Քրիստոսը Գեթսեմանի այգում, Ներսեսեան լիճը և ուրիշներ, որոնց կրկին տեսնելը պատճառում է այցելուին բաւականութիւն։

Ուրախալի է արձանագրել, որ Բաշինջաղեանը 25 տարի աշխատելուց յետոյ՝ մնում է դեռ ևս բեղմնաւոր գեղարուեստագէտ։

Եւ եթէ կան համակրելի յոբելեաններ, որոնց կատարելը մեծ հաճոյք կը պատճառէր կուլտուրական հասարակութեան, դրանցից մէկը պէտք է համարել Գ. Բաշինջաղեանի յոբելեանը, որի խնդիրը դրվում է արդէն հրապարակի վրա։

Ա. Քալանթար

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

«Լաւ կարված ֆրակ»

Թէ մայրաքաղաքներում և թէ այնպիսի մեծ Թատրոնական քաղաքներում, ինչպէս են՝ Կիեվը, Օդեսսան, աչքի ընկնող աջողութիւն ունի «Լաւ կարված ֆրակ» պիէսի ներկայացումը։

Դա ծաղրական կատակերգութիւն է։

Ծաղրված է հասարակութեան մէջ դիրքեր գրաւելու միջոցը և գաղտնիքը։

Պիէսը Թարգմանված է գերմաներէնից, բաղկացած է 4 գործողութիւնից։ Հեղինակն է Փէզօրովիչ։

Թիֆլիսում նրա առաջին ներկայացումը, որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, դեկտեմբերի 4-ին, Արտիստական Թատրօնում հաւանութիւն գտաւ իբրև ուրախ, ծիծաղաշարժ, վարպետօրէն յօրինված պիէս։

Նրա ներքին իմաստը և գործող անձերը վերցված են ոչ նուրբ արտայայտութեամբ, մասամբ գռեհկօրէն. բայց գործողութիւնները մշակված են վարպետօրէն և պահպանում են հետաքրքրութիւն։

Բովանդակութիւնը փոքր է։ Մի դերձակի աշակերտ, Անտօն Մալցեր, մտքումը դրել է բարձր դիրք ստեղծել իր համար, և ահա մի օր հագնում է արհեստանոցում եղած ֆրակը և մուտք գործում մի երեկոյթ, որտեղ սպասում են մինիստրին։ Նա ծանօթանում է մինիստրի հետ և նրա համակրութիւնը գրաւում։ Այնուհետև այդ ծանօթութեան շնորհիւ նա դառնում է պարլամենտի պատգամաւոր, իսկ յետագայում և մինիստր։

Մալցերի դերը կատարող դերասան Տուգանով գեղեցիկ կերպով ուսումնասիրել էր իր հերոսին և եթէ մի քանի չափազանցութիւնների մէջ չընկնէր, նրա կատարումը կարելի էր համարել օրինակելի։

Անսամբլը բաւարար էր ըստ ամենայնի։ Առանձնապէս աչքի էին ընկնում Բելեաեվ՝ հրէայ Սոլոմոնի դերում, Ինոզեվա՝ նրա կնոջ, Պավլով՝ մինիստրի, Րօվնիյ՝ դերձակի, Մանուկեվա՝ նրա աղջկայ դերերում։

Հասարակութիւնը շատ ծիծաղեց և վարձատրեց կատարողներին եռանդուն ծափահարութիւններով։

Սերոբ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 5 դեկտեմբերի

Հայոց Ազգագրական Ընկերութիւնը ի յիշատակ հայկական տառերի գիւտի 1500-ամեակի և հայ տպագրութեան 400-ամեակի առաջիկայ 1913 Թւի հոկտեմբերի 6—12 պէտք է բանայ Թիֆլիսում հայկական հրատարակութիւնների ցուցահանդէս, որի առիթով պէտք է հրատարակէ նաև հայ մամուլի պատմութիւնն ու նրա բովանդակութեան մանրամասն ցուցակը։ Ցուցահանդէսից յետոյ այն բոլոր հրատարակութիւնները, որ կը նուիրվեն Ընկերութեանս և կամ դրամով ձեռք կը բերվեն, պիտի պահվեն Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան մատենադարանում, որ այսպիսով դառնալու է մի մնայուն յուշարձան հայ գրերի գիւտի և հայկական տպագրութեան։

հասարակ, առանց զարդարանքների, բայց նա յամենայն դէպս չը պիտի լինի աւելի բակ՝ «ըստ նմանութեան» հայոց պատրիարքարանի, եթէ նրա մէջ կեանք կայ և մարդիկ են ապրում։ Մարդիկ։ Բանն այն է, որ Պոլսի հայոց պատրիարքարանում ապրել են ու ապրում են բոլորովին այլ ցեղի ու տեսակի մարդիկ,—եկեղեցականներ, յար և նման մեր էջմիածնականներին, որոնք որքան սիրում են լիքը տեսնել իրանց անձնական անդուկները, այնքան էլ ատում են նոյն դրութեան մէջ տեսնել հասարակական անդուկները։ Իսկ եթէ այս վերջինները շարունակ հիւծախտային դատարկութեան են մատնված, ինչով կարող են շինվել նոր եկեղեցական-հասարակական շէնքեր և կամ կանգուն պահվել եղած հները։

Առանձնապէս հետաքրքրական էր տեսնել Պոլսի պատրիարքարանի կախարդական անդուկը, որի մասին ես այնքան լսել ու կարդացել էի և որ մի զարմանալի-խորհրդաւոր յատկութիւն ունի միշտ և հանապազ դատարկ լինելու նոյն իսկ առատ տուրքերի ու նուէրների և հաստատուն եկամուտների անսպառ գանձման տարիներում։

Հսկայ կավասները սիրալիր ժպիտներով հրաւիրեցին մեզ ներս մտնել։ Մի քանի քայլ լայնութիւն ունեցող փողոցից, ուր գտնվում են հայոց մայր-եկեղեցին և պատրիարքարանը, մենք անցանք վերջինիս նեղ ու անձուկ գաւիթը։ Ոչ փողոցն և ոչ գաւիթն ինձ չը զարմացրին. կրօնի ու կրօնականների ճանապարհները միշտ նեղ են և անձուկ. դա հանրածանօթ երևոյթ է։ Բայց երբ մենք սկսեցինք բարձրանալ դէպի վեր մաշված ու երերուն սանդուղքով, որ պատրիարքարանի հանգիստաւոր մուտքն է և որի աստիճանները՝ աղիողորմ ձայներ արձակելով՝ գանգատապէս զանգատվում էին իրանց վիճակից, զարմանքը ծագեց իմ մէջ ինքնաբուխ կերպով ու առանց ընկերներիս դրդման, որոնք բարձրաձայն ծիծաղում էին կավասամոլների հետ միասին։

Սակայն դա «սկիզբն էր երկանց»։

Մենք մտանք մի մութ ու նեղ նախասենեակ, որ ոչ մի կողմից չունէր լուսամուտ։ Կավասները մի վայրկեան կանգ առան. նրանք, երևի, տատանման մէջ էին և չը գիտէին՝ պէտք էր արդեօք մեզ ցոյց տալ սենեակները թէ ոչ։ Իրար հետ նշանայի մտքեր փոխանակելուց յետոյ՝ նրանցից մէկը վճռական կերպով յետ մղեց այն դուռը, որի հանդէպ մենք կանգնած էինք, ինչպէս մոլորված ուխտարներ մութ ու անծանօթ փարախի առաջ։

Ընկերներս մտան։ Ես, վայրկենական հայեացք ձգելով սենեակի յատակին, որ դէպի կողմից թեքվելով խոնարհվում էր դէպի հանդիպակաց պատը, ինքնապաշտպանութեան զգացմունքից դրդված, կանգ առայ շեմքի մօտ։

— Ներս հրամեցէք, էֆէնդիմ,—հրաւիրեց կավասներից մէկը։

— Փուլ չի՞ գայ,—հարցրի կասկածանքով։

— Ինչ կը հրամայէք։

Կավասներն, երևի, չը հասկացան իմ հարցը։

— Չի՞ քանդվի, չի՞ կործանվի,—կրկնեցի ես իմ հարցը։

Ընկերներս քրքիջ արձակեցին, կարծելով որ ես կատակի համար տալիս եմ այդ հարցերը, մինչդեռ ես ամենևին կատակ անելու միտք չունէի։ Ինձ շատ հաւանական էր Թւում, որ եթէ այդ հոգեվարք յատակը դիմանում է մի կերպ չորս մարդու ծանրութեան, կարող է հրաժարվել հինգերորդի տակ ես ճնշվելուց։

— Ոչ, ոչ, մի վախնաք,—շտապով վրա բերեց մի կավաս,—յատակը Թէև ծուռ է, բայց երկիւղ չը կայ. սա վիճակին մէջ շատ տարիներ է կը դիմանայ կոր։

Երկիւղի ժամին ես դժբաղդաբար սովորութիւն չունեմ երբէք խաչակնքելու, բայց եթէ այդ գովելի սովորութիւնն ունենայի, իսկ և իսկ տեղն էր խաչակնքվելու։

Մտայ. ուրիշ հնար չը կար։

— Սա ի՞նչ սենեակ է,—դիմեցի ես կավասներին՝ մէկիկ-մէկիկ դիտելով նրա աղքատ պատերը, կոտրատված դռներն ու պատուհանները և այն մի քանի աթոռն ու սեղանը, որոնք կազմում էին սենեակի միակ զարդարանքը,—դիւանատո՞ւն է։

— Հրամմէր էք. պատրիարքական դիւանատունն է. ասոր կընդունուին բոլոր խնդրատուներն և առհասարակ ան մարդիկ, որոնք գործ ունին պատրիարքանին հետ։

— Ուրիշ սենեակ չը կա՞յ։

— Կայ. բայց...

— Ի՞նչ բայց։

— Ան աւելէ գէշ է,—ժպտալով պատասխանեց կավասը։

— Միթէ։

— Կրնաք հաւատալ։

Չը հաւատալու ես ոչ մի հիմք չունէի, ինչպէս նաև ցանկութիւն՝ աւերակներ տեսնելու։

— Բայց ասացէք, խնդրեմ,—դիմեցի ես կավասներին,—որտեղ է ընդունում պատրիարքը պատուաւոր հիւրերին, այցելուներին, Թէկուզ ատրճանաւորներին, դեսպաններին, օտարերկրեայ հիւրերին և այլն։

— Հա, անոնք կընդունուին պատրիարքական դահլիճին մէջ։

— Կարելի է տեսնել այդ դահլիճը։

— Ինչու չէ. Հրամմեցէք։

Հետևելով կավասներին՝ մենք դուրս եկանք նոյն նախասենեակն և ապա մտանք դահլիճը։ Դա, յիրաւի, դահլիճ էր՝ արժանի իր կոչմանը, մի մեծ, ընդարձակ, լուսաւոր սենեակ՝ զարդարված կէս-եւրոպական և կէս-ասիական ճաշակով։ Յատակին փռված էր մի հսկայական գեղեցիկ գորգ, որ մի պատից միւսպատը ձգվում էր մինչև հանդիպակաց պատը։ Երկու պատուհանի միջնորմի առաջ, առանձնակի, դրված էր մի Թաւշածածկ գահաւորակ—պատրիարքական աթոռը։

Սակայն դահլիճի զարդարանքն իսկապէս դրանք չէին, ոչ գորգն և ոչ այլ կարասիքը, այլ Կ. Պոլսի հայ պատրիարքների մեծադիր պատկերները, որոնք ոսկեփայլ շրջանակների մէջ շարքով կախված էին պատերից։ Անցած դարերի անծանօթ դէմքերի հետ այնտեղ կային նաև ծանօթ ու քաջ ծանօթ դէմքեր՝ Մատթէոս I և II, Գէորգ IV, Մկրտիչ I, Ներսէս Վարժապետեան եայլն։ Այդ վեհաշուք դէմքերն եթէ ոչ այն յիշատակներով, որ Թողել են պատմութեան մէջ, գէթ իրանց զարդարուն պատկերներով մի առանձին շուք էին տալիս դահլիճին։

Մի առ մի նայելով բոլոր պատկերները՝ ես նկատեցի, որ նրանց մէջ չը կան Օրմանեան և Աշըգեան։

— Արդեօք գիտէք դուք,—կրկին դիմեցի ես կավասներին,—այստեղ կան Կ. Պոլսի բոլոր հայ պատրիարքների պատկերները։

— Ոչ, ոչ ամենունը, միայն անոնցը, որոնց պատկերները Օրմանեան պատրիարք կրցեր է գտնել։

— Ուրեմն նա է նկարել տուել այս պատկերները։

— Հրամմէր էք. անկէ առաջ և ոչ մէկ պատկեր կար աս դահլիճին մէջ. ու ան է, որ պատրիարքական ընդունարանը չէնքըշնորհքի է բերեր. ապա, Թէ ոչ՝ նախկին պատրիարքները օրօք աս ալ ձեր տեսած սենեակի վիճակին մէջ էր։

Ես ցանկութիւն յայտնեցի տեսնել նաև այն սենեակները, ուր ապրում են պատրիարքները։

— Պատրիարքները սովորաբար հոս չեն ապրիր,—պատասխանեցին ինձ,—անոնք կապրին մասնաւոր տուներու մէջ, իրենց ազգական-բարեկամներուն քով, և միայն որոշ օրեր կուգան պատրիարքարան՝ գործեր տեսնելու։ Մանկունի միայն հոգապանն է միայն, որ հոս կապրի և հիմա ալ հոս է։ Կը փափաքիք իրեն ներկայանալ։

— Ո՛չ. չեմ ուզում անհանգստացնել նորին սրբազնութեանը,—պատասխանեցի ես։—Որևէ հետաքրքրական բան կայ արդեօք պատրիարքական սենեակներում։

— Սենեակներ. երկու փոքրիկ սենեակ է, գրեթէ, տեսածնուդ պէս։

Ես լռելեայն մատնացոյց արի աւերակ սենեակի դուռը.

— Այնպէս։

— Համարեա։

Մանկունի սրբազանի անունը լսելուց յետոյ՝ ես այլ ևս չը ցանկացայ տեսնել պատրիարքարանի հռչակաւոր անդուկը և ոչ առուզել, Թէ նա լի՞քն է արդեօք կամ դատարկ։ Գէորգ IV կաթողիկոսի նշանաւոր կանցլերի անունը հաստատուն գրաւական էր, որ անդուկը չէ կարող հետաքրքրական լինել իր բովանդակութեամբ, Թէև այն ժամանակ ես դեռ ևս չը գիտէի այդ հոգեւորականի նորագոյն սխրագործութիւնը, իբրև շարունակութիւն էջմիածնական անցած-գնացած սխրագործութիւնների։

Ա. Մխիթարեան

(Վերջը միւս անգամ)

Ուստի խորհուրդը դիմում, խնդրում է ուսուցիչ Ընկերութեան, [illegible]

Ընտրողական [illegible]

Նախագահ՝ Ա. Մելիք-Աղամեան
Ատենադպիր՝ Ե. Լալայեան

Իգդիրից գրում են, 24 նոյեմբերի «Մշակի» էջերում մի քանի [illegible] «Մշակի» № 255 [illegible] ... 55 կոպէկ ... 78 կ. ... 26 կ. ... 58 կ. ... 10—15 կ. ... 55 կ. ... 94 կոպէկ:

Մ. Ե.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Լօնդոնի կօնֆերենցիան տեւելու է 5 շաբաթ:

◆ Սուլթանը թոյլատրեց կայսերական գերդաստանի անդամներին այցելել էկս-սուլթան Աբդուլ-Համիդին:

◆ Կ. Պօլսում երեւան հանվեց նոր դաւադրութիւն ներկայ կառավարութեան անդամների դէմ:

◆ «Fr. Zeit.»-ը հաղորդում է, որ Թիւրքաց նաւատորմը, օգտվելով յունական նաւերի ցիրուցան վիճակից, կարողացաւ դուրս գալ անակնկալ Դարդանէլից և զգալի վնաս հասցնել նրանց Արշիպելագօսում:

◆ Թիւրքիայում զէնքի կանչվեցին բոլոր պահեստինները, ի թիւս որոց և քրիստոնեաներ:

◆ Ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Սազօնօվը Դումայից 170,000 րուբլի է խնդրում պատերազմի պատճառով հեռագրական աւելացած ծախքերը ծածկելու համար:

◆ Աւստրիան վճռած ունենալով Սերբիայի հետ հաշիւ տեսնել միայն զէնքով՝ շարունակում է իր ռազմի պատրաստութիւնները:

◆ Պետերբուրգի գերմանական դեսպանը երկու շաբաթով մեկնեց Բերլին:

◆ Ռուսաստանում արգելվեց մահմեդականներից հանգանակութիւն անել յօգուտ Թիւրքիայի:

◆ Պուրիշկեվիչը հրատարակեց ընդարձակ կոչ ըմպելիի սպանութիւնների մասին: Կոչը ուղարկվում է գիւղերը:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

4 դեկտեմբերի

ՎԻԵՆՆԱ: Եկաւ նոր նշանակված սերբիական դեսպան Իօվանօվիչը:

ՊԱՐԻԶ: Երեկոյեան ոստիկանութիւնը ձեռք ձգեց մեծ թւով նամակներ գործադուլային կոմիտէտների մօտ խուզարկութիւն կատարելուց յետոյ:

Մինիստրների խորհրդի նիստում ներքին գործերի մինիստրը յայտնեց, որ գործադուլը վերջեց:

ԲԵՌՆ: Ազգային խորհուրդը ընդունեց զինուորական բիւջէն 443/10 միլիոն, անցեալ տարվանից 150,000 ֆրանկով պակաս: Սօցիալիստներն առաջարկեցին կրճատել բիւջէն 40 միլիոնով, բայց չանցաւ:

ՊԱՐԻԶ: Աշխարհագրական ընկերութեան նիստում 4000 ունկնդիրների ներկայութեամբ Ամունդսէնը դասախօսութիւն կարդաց Հարաւային բեւեռի մասին: Ընկերութեան նախագահը Ամունդսէնին յանձնեց ոսկէ մեդալ, լուսաւորութեան մինիստրը ողջունեց կառավարութեան անունից: Ֆալիէրը շնորհեց Ամունդսէնին Պատուաւոր Լէգէօնի աստղ:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ: Գալացում այրվում են ապրանքների պահեստատեղիները: Վնասը միլիօնաւոր ֆրանկներ են:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Ծովային րուս. մի

СКАВУЛИНЪ

это любимое слабительное всѣхъ дамъ, такъ какъ оно представляетъ собой пилюли безъ запаха и вкуса и проявляетъ нѣжное, но несомнѣнное дѣйствіе.

Настоящія коробки „Скавулинъ" содержатъ: большія 40, меньшія 18 пилюль.

(В. 66395)

նիստրութիւնը բացատրեց, որ համալսարանները կարող են մագիստրոսի և եկեղեցական իրաւունքի դոկտորի աստիճան տալ միայն ուղղափառներին:

Պաշտօնական: Այսօր առ. ժ. 4-ին Գահաժառանգ Աբքայազնի անուան հեծեալ արտիլերիական գնդի զօրանոցում, զինապահեստի բաժանմունքում անյայտ պատճառից հրդեհ ծագեց, որը շուտով հանգցրեց հրդեհաշէջների խումբը: Հրդեհից յետոյ ստուգելուց յետոյ պարզվեց, որ ատրճանակների ու փամփուշտների արկղը կոտրված է և երկու ատրճանակ յափշտակված: Տնտեսական հսկիչ շտաբս-կապիտան Կոլօգրիվը իսկոյն կանգնեց պատշգամբի գլխին և սկսեց խուզարկել բոլոր զինուորներին: Երբ մնացել էին մի քանի զինուոր միայն, Կոլօգրիեվը անսպասելի կերպով սպանվեց ատրճանակի գնդակով զինուոր Չերվանօվսկիի ձեռքով, որին մի օր առաջ նկատողութիւն էր արված վատ վարմունքի համար: Կոլօգրիվի մօտ կանգնած վախմիստր Շարապօվը բռնեց կրակողին: Վերջինս դուրս պրծաւ նրա ձեռքից և սկսեց անկարգ կրակել, վազելով երկրորդ յարկի մութ մեծ սենեակով և սպառնալով սպանել ով կը համարձակվի մօտենալ: Մնալով սենեակում մենակ, նա փորձեց բանալ տալ հարեւան սենեակի դուռը և վերջը արձակեց դրան միջով երկու գնդակ, որոնք թեթև վիրաւորեցին գրագիր Զավադսկիին: Ամբողջ զօրանոցը շրջապատվեց զօրքերով: Մի քիչ յետոյ պահապան զինուորը ազդակեց, որ Չերվանօվսկին ինքն իրան սպանեց:

Պետական Դումայի բիւջէտային մասնաժողովի նախագահ ընտրվեց Ալէքսէենկօն, օգնականներ՝ հոկտեմբերեան Օպօչինին և նացիօնալիստ Դէբիւգին, քարտուղարներ հոկտեմբերեան Գօդնէվ, կադէտ Նեկրասօվ և կենտրոնի անդամ Պիշէվիչ:

Ֆինլանդական արքեպիսկոպոս Սերգիի նախագահութեամբ կայացաւ այն նիստը, որը շարունակվեց Ռուսաստանի ուղղափառ եկեղեցու կառավարութեան օրինագծի քըննութիւնը: Խորհրդակցութիւնը գտաւ, որ սինօդը վարում է բոլոր գործերը, բացի համառուսական եկեղեցական համագումարին վերապահվածներից. սինօդին ենթարկվում են բոլոր ուղղափառ հովուապետները, եկեղեցական սպասաւորները, նաև եկեղեցական հաստատութիւնները և նրանցում գտնվող անձինք. հաւատի գործում սինօդին են հպատակվում ռուսաց պետութեան բոլոր ուղղափառ հպատակները. սինօդը ունի բարձր կառավարական հիմնարկութեան արժանաւորութիւնը, որը ոչ մէկից, բացի Թագաւոր Կայսրից, հրամաններ չէ ստանում և ոչ մի այլ պետական հիմնարկութեան չէ ենթարկվում. սինօդին է պատկանում եկեղեցական օրէնքները պարզաբանելու իրաւունքը և նոր օրէնքներ հրատարակելու կարգի որոշումը. սինօդը հանդիսանում է եկեղեցական դատարանի գերագոյն ատեանը. սինօդին է պատկանում գերագոյն հսկողութիւն բոլոր եկեղեցական անշարժ կալուածների վրա. սինօդը կառավարում է եկեղեցական իշխանութիւնից հաստատված կրթական հաստատութիւնները. սինօդն է պահում սուրբ գրքերի բնագիրը, նրանց տպագրութեան, կրօնի դասագրքեր ընտրելու և արտասահմանից ստացվող բոլոր հոգևոր գրուածքները թոյլ տալու բացառիկ իրաւունքը և այլն և այլն:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Ամբողջ երկրագնդի վրա կանանց եւ տղամարդկանց թիւը.—Եւրոպայի համարեա բոլոր պետութիւններում կանանց թիւը գերազանցում է տղամարդկանցից: Այդ պատճառով մինչև վերջին ժամանակներս ընդունում էին, որ ընդհանրապէս երկրագնդի վրա կանայք աւելի շատ են, քան տղամարդիկ: Սակայն նորագոյն վիճակագրութեան տուեալները ասիական պետութիւններում այդ յարաբերականութիւնը փոխում են դէպի հակառակ կողմը: Ստորև մենք կը բերենք մի աղիւսակ, թէ զանազան երկրներում քանի կին է ընկնում իւրաքանչիւր 1000 տղամարդու:

Կանանց թիւը իւրաքանչիւր 1000 մարդու:	
Մեծ Բրիտանիա	1070
Նորվեգիա	1064
Դանիա	1058
Շվէդիա	1049
Սպանիա	1049
Աւստրիա	1035
Գերմանիա	1032
Եւրոպական Ռուսաստան (առանց Լեհաստանի)	1029
Շվէյցարիա	1029
Ունգարիա	1024
Ֆրանսիա	1022
Հոլլանդիա	1017
Իրլանդիա	1016
Բէլգիա	1015
Իտալիա	1010
Լեհաստան	995
Յունաստան	986
Եապօնիա	980
Բրիտանական Հնդկաստան	960
Բօլգարիա	958
Սերբիա	943
Սիբիր	943
Կովկաս	901
Կորէա	885
Միջին-Ասիական Ռուսաստան	851
Չինաստան	801

Այդ աղիւսակից մենք տեսնում ենք, որ ամբողջ Ասիայում և Եւրոպայի սլաւօնական երկրներում կանանց թիւը մարդկանց թւից քիչ է: Եւ որովհետև այդ մասերում կենտրօնացած է ամբողջ մարդկութեան կէսից աւելին, ապա ուրեմն մենք իրաւունք ունենք պնդելու, որ ընդհանրապէս երկրագնդի վրա տղամարդկանց թիւը գերակըշռում է կանանցից, կամ ուրիշ խօսքով ասած՝ կանանց մէջ մահվան դէպքերը աւելի են, քան տղամարդկանց: Այդ երևոյթը հասկանալի կը լինի, եթէ յիշենք, թէ ինչ ստոր վիճակում է գտնվում կինը Չինաստանում, Հնդկաստանում, Կորէայում, մեր Միջին-Ասիայի երկրներում և ուրիշ արևելեան երկրներում:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ПИКСАФОНЪ

Уходъ за волосами дегтемъ

Цѣна флакона, хватающаго на нѣсколько мѣсяцевъ, 1 р. 50 коп.

На научномъ основаніи дѣйствительно лучшій способъ для укрѣпленія кожи головы и волосъ.

(Վ.) (М. 391722/391729) 2—1

Арменія въ эпоху Юстиніана

Политическое состояніе на основѣ нахарарскаго строя.

ЦѢНА 4 РУБ.

Продается въ Книжномъ магазинѣ „ГУТТЕНБЕРГЪ", въ ТИФЛИСѢ.

(Օ. Մ.) 900. 2—1

Ընդունվում են բաժանորդներ 1913 թ. համար

„Սիոն Հայաստանի"

[illegible] Բաքու, Протоіерею Григорію Григоріанцъ (Պ.) 899. 2—1

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՈՍԿԻՈՅ եւ ԴԻՄԱՑԿՈՒՆ ԺԱՄԱՑՈՅՑ!

Ուրիշ էժան ժամացոյցների ոսկուց մի ընկնէք: Լաւ ժամացոյցը միշտ իր արժէքն ունի: ՊԱՐԻԶԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹ:

«ԽՐՕՆՕՄԷՏՐ» սիստեմի ժամացոյց, հատը 5 ր. 25 կ.

200 ր. արժեցող ոսկէ ժամաց. փոխարէն՝ առաջարկում եմ «Խրօնօմէտր» սիստ. ժամացոյց, որը իր ձևով և գեղեցկութեամբ յետ չէ մնում ոսկէ ժամաց., իսկ մետաղի լաւ յատկութեան համար «Խրօնօմէտր» ժամացոյցը երաշխաւորում ենք 10 տարով, որովհետև նա ծածկված է 14% ոսկու հաստ շերտով: Այդ ժամաց. շվէյցարակ. իսկական նոր ոսկուց են՝ տղամարդու կամ կանանց, 3 հաստ կափարիչով, լարումը գլխի կողմից 40 ժամը մի անգամ, 15 քարի վրա, ապակի, համաձայն նկարի, շատ տարածված են և մեծ քանակութեամբ ծախվում են ամբողջ Եւրոպայում: Գինը 5 ր. 25 կ., 2 հատը՝ 10 ր., 4 հատը՝ 19 ր. 50 կ.: Գները նշանակված են էժան, որպէսզի ամենքին հնարաւորութիւն տրվի օգտվելու այս ժամացոյցով: Ճանապարհածախքը մաքսի հետ միասին 40 կոպ. (Սիբիր 75 կ.): Ձրի ուղարկվում է ամեն մի ժամաց. հետ գեղեցիկ շղթայ իսկական նոր ոսկուց, ըստ ցանկութեան՝ երկկողմ, բրելօկով և զամշէ քսակով ժամաց. համար: Ժամաց. ուղարկվում է մինչև բօլէն ստուգած, 6 տարվայ երաշխաւորութ., վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.:

БЕРЛИНЪ Berlin | I. STRUMFELD Klosterstr. 42—69.

Հասցէն կարելի է կարել և կպցնել բաց կամ փակ նամակին: Պատուէրների համար կարող էք դիմել ամեն լեզուով: Փակ նամակին կպցնել 10 կ., բաց նամակին՝ 4 կ. մարկա:

(Վ.) (B. 41462) 6—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՊՐԱՎԱՆ

յայտարարում է, որ Ալէքսանդրեան հիւանդանոցի նոր շինութեան մէջ (Վելիկօկնեաժեսկայա փ. № 103) սիֆիլիսային, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ ունեցողներին ընդունելու համար արված են հետևեալ որոշումները.

ա) Հիւանդանոցը ընդունում է երկու սեռի հիւանդներին հանրակացարանում ամսական 15 րուբլի՝ իւրաքանչիւր 10 օրը սկզբից վճարելու պայմանով, իսկ այն հիւանդները, որոնք ուղարկված են հիմնարկութիւններից կամ արդիւնաբերական գործարանների կողմից, վճարում են ամսական 20 րուբլի:

բ) Կան առանձին սենեակներ ամսական 40-ից մինչև 90 րուբլի վճարով:

գ) Զննողները, հիւանդանոցի ադմինիստրացիայի հայեցողութեամբ, ազատվում են վճարից:

դ) Ամբուլատորիան բաց է առաւօտեան ժամը 10—12-ը:

ե) Մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների ընդունելութիւնը ցերեկվայ բոլոր ժամերին՝ մինչև երեկոյեան ժամը 8-ը:

(Օ. Մ.) 889. 3—2

Ներսիսեան Հայոց Հոգևոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը

յայտարարում է, որ տրվում է՝ 1) վարձով Սոլդատսկի բազարում գտնըվող նորակառոյց շէնքի միջին և վերին յարկերը, 4 դատարկ խանութ և ներքին յարկի նկուղները: Նոյն շէնքում, Գրաֆսկայա փողոցի կողմից, 3 խանութ: 2) Ներսիսեան և Բարօնսկայա փողոցներում գտնված հին դպրոցատան դատարկ սենեակները: 3) Պուշկինսկայա և Տրօյիցկայա փողոցների անկիւնում գտնված տան վերին յարկի 3 սենեակը իր բոլոր յարմարութիւններով: 4) Վանքի Մեծ և Բուսսկայա փողոցներում գտնված դպրոցապատկան կալուածքում 3 սենեակ և 5) Արխիմի պերէուլկում գտնված տան 2 դատարկ սենեակը:

Ցանկացողները կարող են դիմել դպրոցիս տնտեսական կառավարչին հին դպրոցատան շէնքում ամեն օր ցերեկվայ ժամը 12-ից մինչև ժամը 3 ը:

(Օ. Մ.) 894. 3—2

ԴԻԻԲՈՒԱՅԻ ԼԱԲՕՐԱՏՕՐԻԱՅԻՑ Պարիզում.
ԵՕԴԻՐԻՆ բժիշկ ԴԷՇԱՆԻ
(Iodhyrine du d-r Deschamp)
Շատ ընդունված միջոց
ՉԱՂԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ

որ խորհուրդ են տալիս բժիշկները, փառաւոր հետևանքներով: Բժշկապետ Դէշանի Եօդիրինը նշանաւոր միջոց է համարվում չաղութեան դէմ. նրա աջող ներգործութիւնը նկատվում է հէնց բժշկութեան սկզբում:

Բժշկապետ Դէշանի Եօդիրինը բոլորովին անվնաս է օրգանիզմի համար:

Չեռացնում է չաղութիւնը աստիճանաբար շատ կարճ ժամանակամիջոցում:

Արկղիկը, որ պարունակում է 60 դեղհատ, արժէ 4 ր. 25 կոպ.:

Ծախվում է բոլոր դեղատներում և դեղատնային խանութներում:

Ընդհանուր ներկայացուցչ. Ռուսաստանում Торг. Домъ Люксембургъ и К-о, Варшава, Журавья, 40.

(В. 47056) 8—7

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Լ. ՏՕԼՍՏՕՅԻ հետեւեալ երկերը.

1) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, թարգմ. Սուրխաթեանի	30 կ.
2) ԿՈՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), խմբագրութեամբ Լ. Ն. Տոլստոյի, կազմեց Ս. Բուլանժէ, թարգմ. Սուրխաթեանի	7 կ.
3) ԱՍԱՑՈՒԱԾՆԵՐ ՄԱՀՕՄԷԴԻ, ընտրված Լ. Տոլստոյից, թարգ. Լ. Դանիէլեանի	5 կ.
4) ՔՈՑՐԵՐԸ, Թարգ. Լ. Դանիէլեանի	5 կ.
5) ԻՆՉՈՎ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Թարգմ. Լ. Դանիէլեանի	10 կ.

Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն մեզանից փողը կանխիկ ուղարկելով, կը ստանան 10% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա, Վերադիր վճարով պահանջողներին զեղչ չի լինի:

Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ", Тифлисъ.

(2) 10—10

Առևտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՈՑԵԱՆԻ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տելէֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն:

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ:

Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում: Նիւթերն անվում են բէյալ կեանքից: Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշուապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական Թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) Օտար լեզուներ. 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ըսմինգտօն և ուր. և 4) Առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով: Զբաղմունքները կատարվում են և դաս-դաս: Ունկնդիրների թիւլի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար: Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է: Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը: Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում: Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշուապահներ, օգնականներ և առևտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից: (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 228 ունկնդիր, որոնցից 42 հոգի իգական սեռից):

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՈՑԵԱՆ

(Ե. Հ. Կ.) 876. 0—3

„ԳԻՐ" գրախանութում վաճառվում է

Սենկեվիչ. «Սրով ու հրով», 4 հատոր	3 ր. —
» «Առանց դաւանանքի»	1 ր. 50 կ.
«Պատմութիւն հայկական տպագրութեան»	1 ր. —
Լէօ. «Հայկական տպագրութիւն»	1 ր. 20 կ.
» «Հայ գրքի տօնը», 400-ամեակի առիթով	— 25 կ.
» «Ռուսահայոց գրականութեան պատմութիւնը»	1 ր. 50 կ.
«Մխիթար Գօշ»	— 50 կ.
«Հայ-Վենետ կամ յարընչութիւնք հայոց և վենետաց»	1 ր. 50
«Ցարիզմ կամ ստորերկրեայ գերեզմանաց եկեղեցի», վէպ	1 ր. 50
Լէօրարտի. «Երգեր», թարգմ. Հ. Ա. Ղազիկեան	— 50
«Ուղղագրութիւնք ազգային մատենագրաց»	1 ր. 50
Հացունի Հ. Վ. «Երգումն հին հայոց մէջ»	— 50
«Եզնիկ Կողբացի»	— 50
Զօպանեան. «Նահապետ Քուչակի դիւանը»	1 ր. 50
» «Նաղաշ Յովնաթան աշուղը և Յովնաթան Յովնաթանեան նկարիչը»	1 ր. 50
» «Հայ էջեր», 52 պատկերով	2 ր. 50
» «Բերթուածներ»	2 ր. —
«Հոգևոր երգեր եղանակներով» (նոտաներով)	2 ր. —
» » (առանց նոտաների)	— 50
Ա-Դօ. «Վանի, Բիթլիսի և Էրզրումի վիլայէթները»	1 ր. 20
Սարուխան. «Հայկական խնդիրը և ազգ. սահմանադրութիւնը Թիւրքիայում»	2 ր. 50

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „ГИРЪ".

(Հ.) 889. 2—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный